

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

ג.ג.

עין משפט גד מצוה

6) כריתם לו;
 7) ומתקפה דשביעית פ"ז
 8) ה"א עירובין כז: נ"ג
 9) וכן משנה אהרן ואלה
 10) ומתקפה דשביעית
 11) פ"ז ה"א ע"ג
 12) כריתם פ"א ופ"ג
 13) מה ה"א ו' ע"ז
 14) ד"ג ר"א מוקד שנהגו
 15) שנת ז' ב' כרית
 16) ע"ג ע"ג כ"ג
 17) ומתקפה
 18) ר"א מוקד שנהגו
 19) ע"ג ע"ג כ"ג
 20) ר"א מוקד שנהגו
 21) ע"ג ע"ג כ"ג
 22) ר"א מוקד שנהגו
 23) ע"ג ע"ג כ"ג
 24) ר"א מוקד שנהגו
 25) ע"ג ע"ג כ"ג

תורה אור השלם
 1. וזמן הערב את הכסף
 בירושלים באבנים ואת
 אשר נשקו נתן בשקמים
 אֲשֶׁר בְּיַד הַלֵּוִי:
 מלכים א' כ'

גילוי הש"ס
 נגרא סימן להרים מילין
 ע"מ ת מסע צ"ב סי' ל"ב:

הנהגות מהר"ב
רנשבורג

א] תוב ד"ה מפני וכו'
 כמנהג תוספותא צ"ל
 בתורה דמנחה צ"ל מנחה
 דמנחה ד' קטז:

מוקד רש"י

משיגירעו. משגדלו העגבים קלת וקראו גירוע ולקמן מפרש שיעורו
 כפול הלכן: משגדלו. משגדלו הכן עליהן והוא ענין מתחיל ודומה
 לו בכריתם ד' ו' הפטמה של ימיו מלטרף והכן שלו אינו מלטרף:
הוא צוסר. דלמר כל היכא דתמן או צוסר או גירוע כולוהו חלד
 נינהו. צוסר חתן בגיטין (דף ל"א).
 משעת כריתת המים לצוסר: פול
הלכן ס"ד. הא בגמית קיימא: ומאן.
 מנה דשמעת ליה דלמר צוסר הוא
 דהוי פירי דקתמי משיגירעו דהיינו
 צוסר אלן סמדר לא רבנן היא
 וקמי דמדור בשאר חילנות. הא דרז
 אפי הוא צוסר הוא גירוע נקט הכא
 משום דלא תימא גירוע היינו סמדר
 ורזי וסי היא: צוניסמי קץ. ממרים
 של דקל זכר ואינן ממדלין צו
 עולמית וגורדין אומן צניסן וכן
 ממדלות מאלתין ככלי כפות ממרים
 ולעולם לא קטנות הלכן ר' אלעזר
 לא אפסיד מידי: אולן. מוקד
 כריתם. ואלי דגסי של אכל' והוא
 אכל כריתם ס': דליום. טריילי"ש:
קטוע. מוקד זימס דנתן במנחות
 (דף פ"ה): תקועה אלפא לשמן וממוך
 שהשמן מניו שם ורגילין צו מנזיין
 כריתם צהן כדכתיב (שמואל ב' ד')
 וישלן ימי ה' קטועס וגו': גוש חלב
 נמי איכא זימס טועא והוא צחלקו
 של אשר דכתיב ציה' וטובל בשמן
 רגלו במנחות (פ"ה): **כדי שיהא עני**
ויאל ור'. מותר לאכול מן הכנוסין
 עד שיכלו צדה כל קר שיהא עני
 ויאל לבקש ואינו מואל כו': גרוגוס.
תניס ישנים: פני יניס הינו.
תאניס של אומן מוקד: לא הווצרו.
צנית המדרש להחשז פירי אלן
למעשר: אהינו. ממרים: דעוניא.
מוקד. וזומן פגיס וזומן ממרים
 לעולם קטועס: ואמר רז צניס
 גרסינן. ולא תירוצא הוא: פסי
בפרייתא מתנין. בגרוגוס עד
 הפוריס צתמרים עד חנוכה: סימן
להריס מילין. עפלני גלי"ש. אכל
 שאר חילנות צדהריס אינן יפין ונפקא
 מינה דלא מיימין צוכריס מיינייהו
 דלקמן: דקליס. ממרים: שקמה.
אינה עושא פירי: שפלה. ארץ
 מיזור ולקמיה מפרש מאי נפקא
 מינה: **שקמים אשר צשפלה.** שמע
 מינה דרך שפלה לשקמים ומיהו
 ארץ רחיה הגוורה היא לידע דאס
 אינן צה שקמים לא תהא קרויה
שפלה: צצוכריס כתיב' אשר תביא
 מאלץ ודכריס במנחות (דף פ"ה):
 אף חלץ שבת ארץ וילפינן מינה דאין
 חס דכתיב ודכ"ה דהיינו דכ"ה ממרים:
 ולא מדקלנן צצהריס. דאינן משוכחין
 אלן דקליס של עמקיס: ולא מפירות.
 תצואת דגן צצעמקיס
 וממכר: שפלה אי מוכר לך ריך שיהו
 צה שפלה ליה וזכרין ליה צהמה גסה.
 דגור זיה רכנן שנהגו עלן לממור.
 דהחמיירו על עמין נקוינן צצמכת ע"ז
 (דף טו). וישראל מצוה על צצית
 צהמתו צצבת: עגליס וסייסיס. קטניס
 וף על גז דלאו צני מלכסה וינהו
 מיחלפי צצמכרת צצלימיס: צצצורה.
 דלא משהי לה ושחטו לה הלכן לא
 חוי ליה ישראל גצי נכרי ולא אחי
 למישריה וזכרינן על גצי צצמה גצי
 צצות תנן לה צצמכת צציה (דף לו):
 שלא לצאול. דמיחוי כאכול פסח
 צחוץ: זה זשה. ואפילו צצמכת
 חוץ צצמכת המינין. ולא מן הדקלים
 שבהרים. וזל מן הדקלים שבהרים.
 פירוש ששת המינין הנזכרים וזל
 מן הפקמים שאין גריליס כחונן.
 מתנין. מוקד שנהגו לממור בהמה
 דקה לגרס כו'. מוקד שנהגו לאכול
 צילי חספה אובלין וכו'. אמר רב יהודה
 אמר רב אסור לארס שיאמר בשר
 הוה לפסח. מפני שנהגו במקריש
 בהמתו וניא אובלי חספה בחוץ.
 ומתובינן עליה מרבי יוסי דאמר
 תודוס איש רומי נהגי את בני רומי
 לאכול גריליס בלילי פסחים וכו'.

משיגירעו. משגדלו העגבים קלת וקראו גירוע ולקמן מפרש שיעורו
 כפול הלכן: משגדלו. משגדלו הכן עליהן והוא ענין מתחיל ודומה
 לו בכריתם ד' ו' הפטמה של ימיו מלטרף והכן שלו אינו מלטרף:
הוא צוסר. דלמר כל היכא דתמן או צוסר או גירוע כולוהו חלד
 נינהו. צוסר חתן בגיטין (דף ל"א).
 משעת כריתת המים לצוסר: פול
הלכן ס"ד. הא בגמית קיימא: ומאן.
 מנה דשמעת ליה דלמר צוסר הוא
 דהוי פירי דקתמי משיגירעו דהיינו
 צוסר אלן סמדר לא רבנן היא
 וקמי דמדור בשאר חילנות. הא דרז
 אפי הוא צוסר הוא גירוע נקט הכא
 משום דלא תימא גירוע היינו סמדר
 ורזי וסי היא: צוניסמי קץ. ממרים
 של דקל זכר ואינן ממדלין צו
 עולמית וגורדין אומן צניסן וכן
 ממדלות מאלתין ככלי כפות ממרים
 ולעולם לא קטנות הלכן ר' אלעזר
 לא אפסיד מידי: אולן. מוקד
 כריתם. ואלי דגסי של אכל' והוא
 אכל כריתם ס': דליום. טריילי"ש:
קטוע. מוקד זימס דנתן במנחות
 (דף פ"ה): תקועה אלפא לשמן וממוך
 שהשמן מניו שם ורגילין צו מנזיין
 כריתם צהן כדכתיב (שמואל ב' ד')
 וישלן ימי ה' קטועס וגו': גוש חלב
 נמי איכא זימס טועא והוא צחלקו
 של אשר דכתיב ציה' וטובל בשמן
 רגלו במנחות (פ"ה): **כדי שיהא עני**
ויאל ור'. מותר לאכול מן הכנוסין
 עד שיכלו צדה כל קר שיהא עני
 ויאל לבקש ואינו מואל כו': גרוגוס.
תניס ישנים: פני יניס הינו.
תאניס של אומן מוקד: לא הווצרו.
צנית המדרש להחשז פירי אלן
למעשר: אהינו. ממרים: דעוניא.
מוקד. וזומן פגיס וזומן ממרים
 לעולם קטועס: ואמר רז צניס
 גרסינן. ולא תירוצא הוא: פסי
בפרייתא מתנין. בגרוגוס עד
 הפוריס צתמרים עד חנוכה: סימן
להריס מילין. עפלני גלי"ש. אכל
 שאר חילנות צדהריס אינן יפין ונפקא
 מינה דלא מיימין צוכריס מיינייהו
 דלקמן: דקליס. ממרים: שקמה.
אינה עושא פירי: שפלה. ארץ
 מיזור ולקמיה מפרש מאי נפקא
 מינה: **שקמים אשר צשפלה.** שמע
 מינה דרך שפלה לשקמים ומיהו
 ארץ רחיה הגוורה היא לידע דאס
 אינן צה שקמים לא תהא קרויה
שפלה: צצוכריס כתיב' אשר תביא
 מאלץ ודכריס במנחות (דף פ"ה):
 אף חלץ שבת ארץ וילפינן מינה דאין
 חס דכתיב ודכ"ה דהיינו דכ"ה ממרים:
 ולא מדקלנן צצהריס. דאינן משוכחין
 אלן דקליס של עמקיס: ולא מפירות.
 תצואת דגן צצעמקיס
 וממכר: שפלה אי מוכר לך ריך שיהו
 צה שפלה ליה וזכרין ליה צהמה גסה.
 דגור זיה רכנן שנהגו עלן לממור.
 דהחמיירו על עמין נקוינן צצמכת ע"ז
 (דף טו). וישראל מצוה על צצית
 צהמתו צצבת: עגליס וסייסיס. קטניס
 וף על גז דלאו צני מלכסה וינהו
 מיחלפי צצמכרת צצלימיס: צצצורה.
 דלא משהי לה ושחטו לה הלכן לא
 חוי ליה ישראל גצי נכרי ולא אחי
 למישריה וזכרינן על גצי צצמה גצי
 צצות תנן לה צצמכת צציה (דף לו):
 שלא לצאול. דמיחוי כאכול פסח
 צחוץ: זה זשה. ואפילו צצמכת
 חוץ צצמכת המינין. ולא מן הדקלים
 שבהרים. וזל מן הדקלים שבהרים.
 פירוש ששת המינין הנזכרים וזל
 מן הפקמים שאין גריליס כחונן.
 מתנין. מוקד שנהגו לממור בהמה
 דקה לגרס כו'. מוקד שנהגו לאכול
 צילי חספה אובלין וכו'. אמר רב יהודה
 אמר רב אסור לארס שיאמר בשר
 הוה לפסח. מפני שנהגו במקריש
 בהמתו וניא אובלי חספה בחוץ.
 ומתובינן עליה מרבי יוסי דאמר
 תודוס איש רומי נהגי את בני רומי
 לאכול גריליס בלילי פסחים וכו'.

מפני שנהגו במקריש קדשים בחוץ. כזלי שמעתא פירש"י
 שעשוי קורא סס פירש נמי שלא התנדב כדרך המתנדבים א
 היינו דממיס לא קרא לו סס פסח וזי נמי קרא לו סס שבעת ללייה
 הו שלא כדרך המקדישין וקשה דקאמר נראה כמאכלי קדשים צחוץ ג
 והלא גם צפנים אינן לעשות כן דלוינו
 קדוש אלן לעמיו. והוא ליה למימר
 קדוש קרוב למעילת קדשים ועוד
 צגדי מוקולס לר' שמעון נהי דליכא
 למיחש שמא הקדישו עשוי שאין זה
 כדרך המתנדבים מכל מוקד לימסר
 למיעבד הכי שלא יאמר ממיס
 אקדשהי דקוסו מוכיח על חמתו
 שעשאו מוקולס וע"כ טעמא משום
 הו הוא דהא מוקמינן לא שנה אמר
 ולא שנה לא אמר לכן נראה דעל
 ידי שאומר עשוי צשר זה לפסח
 סברי אינסי דממיס אקדשהי ורזי
 צקאמר רזי עולי עולה על מנת
 שאקריבנה צצית חווינו רזי שמעון
 אומר אינן זה עולה וה"ו הו מקדיש
 על מנת להקריב צחוץ הוא דלוינו
 קדוש ה' והא דלא מיימין לא הכא אלן
 מיימי היא דמנחה משום דמפרש
 צה צהדיק שלא המנדב כדרך
 המתנדבים:
 רזי
 ואי בעית אימא הא קתני בהדיא אם יש מאוחרות מהן אובלין עליהן תניא
 רבן שמעון בן גמליאל אומר ס' סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים
 סימן לנחלים קנים סימן לשפלה שקמה ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר
 לדבר שנאמר וייתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים ואת הארזים נפקא
 בשקמים אשר שפלה לרוב סימן להרים מילין סימן לעמקים דקלים נפקא
 מינה לכבוירי דתנן ג' אינן מביאין כבורים אלא משבעת המינין ויאל
 מדקלים שבהרים ולא מפירות שבעמקים סימן לנחלים קנים ג' נפקא מינה
 לנחל איתן סימן לשפלה שקמה נפקא מינה למקח וממכר השתא דאתית
 להכי כולהו נמי למקח וממכר: **בתנ"י** מוקד שנהגו לממור בהמה דקה
 לנכריס מוכרין מוקד שלא נהגו לממור אין מוכרין וובכל מוקד אין מוכרין
 להם בהמה גסה עגליס וסייחין שלמין ושבורין ר' יהודה מתיר בשבורה
 ר' בן בתירא מתיר בסוס מוקד שנהגו לאכול צילי בלילי פסחים אובלין מוקד
 שנהגו שלא לאכול ר' אובלין: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב שמואל לו
 לארס שיאמר בשר זה לפסח הוא מפני שנהגו במקריש בהמתו ואובלי
 קדשים בחוץ אמר רב פפא דוקא בשר אבל חוסי לא דמינומר לפסחא קאמר
 ובשר לא מיתבי ג' אמר ר' יוסי תודוס איש רומי נהגי את בני רומי לאכול
 גריליס מוקולסין בלילי פסחים שלחו לו אלמלא תודוס אתה גזרוני עליך גרזי
 שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחוץ קדשים סלקא דעתך אלא אימא
 קרוב

רב יהודה לא הוצרכו פני כיווני אלא לענין מעשר, פני כיווני ואחינו דטובניא, פירוש גיטין חייבין במעשר. אובלין בתמרים
 עד שיכלה האחרון שבעתו וכו'. רומיניו אובלין בגרוגות עד החנוכה בתמרים עד הפורים, ואמר רבי ביבי רבי יוחנן
 מחליף ומי אובלין בגרוגות עד הפורים בתמרים עד החנוכה, ושנין אידי ואידי שיש שיעורא הוא, ולומר בתמרים בליל
 בצורע בתמרים. איבעית אימא הא נתן בתירא ואם יש מאוחרות מהן אובלין עליהן. כיוון ושנין כבר פירשנו למעלה.
 תניא רבן שמעון בן גמליאל אמר סימן להרים מילין, שחן ענפי גריליס בהרים. סימן למקמים דקלים, לומר
 איך בית גדולתם אלא בעמקים, נפקא מינה רזין דקליס טובים אלא בעמקים ומהם ראוי להביא כבורים, דתנן אין מביאין
 כבורים חוץ משבעת המינין, ולא מן הדקלים שבהרים, ולא מן הדקלים שבהרים. פירוש ששת המינין הנזכרים וזל
 מן הפקמים שאין גריליס כחונן. מתנין. מוקד שנהגו לממור בהמה דקה לגרס כו'. מוקד שנהגו לאכול צילי חספה
 אובלין וכו'. אמר רב יהודה אמר רב אסור לארס שיאמר בשר הוה לפסח. מפני שנהגו במקריש בהמתו וניא אובלי חספה בחוץ.
 ומתובינן עליה מרבי יוסי דאמר תודוס איש רומי נהגי את בני רומי לאכול גריליס בלילי פסחים וכו'.

א] תוב ד"ה מפני וכו'
 כמנהג תוספותא צ"ל
 בתורה דמנחה צ"ל מנחה
 דמנחה ד' קטז:
 מוקד רש"י
 טריילי"ש. נמן מובא על
 לינוואת.
 גלי"ש. עפמיס גריליס
 טפיליס בעלה האלון.
 מוסף תוספות
 א. איכא רזי שיעון.
 ב. וןמשעמ
 דבפניו כי תאי גונא שרי.
 ג. וזל מצו
 למיכליה בלא פירין. סס.
 ד. וןה"ס. מפני שנהגו
 במקריש בהמתו שיעורא
 כמקריש חיה ולכן נראה
 כאובלי קדשים בחוץ. מוקד
 שאלן. ה. כיוון שטרודס
 היה ברומי או בזמן הזה.
 סס.
 רבינו הנגאל
 ואמר רבי אסי הא דתנן
 הפנים משיגירעו. פירוש
 בעת שיהיה בוסר כשיעור
 פול הלכן פי לו גרעינין,
 ומאותה העת נקרא פיר,
 ואסור לקצוץ ולהפסידו,
 דלאכלה אמר דהנמא ולא
 להפסידו. ש"מ לדהתי תנא
 בוסר נקרא פיר אבל פסוד
 אינו פיר, מאן שמעת ליה
 האי סברא רבנן וקמי
 ושאר כל האילנות
 הפנים משיגירעו, ומה לא נחלק
 רבנן על ר' יוסי אלא על
 ההפנים בלבד. ופרקינן
 לעולם לא אילן משיגירעו
 אסור לקצוץ, ודבי אלא
 בפנימיה שחוטו בניסן
 קצין. ולדבי הכל אין בינו
 פיר. וירשמי שבשיתו ע"ז
 סוף פ"ג תאיר רב חננא
 חובינן שלשולן הוא חונן,
 גפנים משיגירעו, אמר רבי
 דליות של אבל. אמר לו
 חמישיס יום. רבי אמר
 כולחו מארבעי יום. לוקט
 תנאה ואינו יודע מאימתי
 תצטה, אמר רבי יונה מנה
 מאה יום למפיר. אם חל
 הוה יודע מתי תצטה, אמר
 לו רזי עמו בטבריא,
 פירוש בנות שוח וערשת
 לשנה אחת, אמר לו והלא
 עפמיס בציפורי וערשת הן
 אובלין עפמיס. תנן רבנן
 דליות של אבל. אמר לו

א] תוב ד"ה מפני וכו'
 כמנהג תוספותא צ"ל
 בתורה דמנחה צ"ל מנחה
 דמנחה ד' קטז:
 מוקד רש"י
 טריילי"ש. נמן מובא על
 לינוואת.
 גלי"ש. עפמיס גריליס
 טפיליס בעלה האלון.
 מוסף תוספות
 א. איכא רזי שיעון.
 ב. וןמשעמ
 דבפניו כי תאי גונא שרי.
 ג. וזל מצו
 למיכליה בלא פירין. סס.
 ד. וןה"ס. מפני שנהגו
 במקריש בהמתו שיעורא
 כמקריש חיה ולכן נראה
 כאובלי קדשים בחוץ. מוקד
 שאלן. ה. כיוון שטרודס
 היה ברומי או בזמן הזה.
 סס.
 רבינו הנגאל
 ואמר רבי אסי הא דתנן
 הפנים משיגירעו. פירוש
 בעת שיהיה בוסר כשיעור
 פול הלכן פי לו גרעינין,
 ומאותה העת נקרא פיר,
 ואסור לקצוץ ולהפסידו,
 דלאכלה אמר דהנמא ולא
 להפסידו. ש"מ לדהתי תנא
 בוסר נקרא פיר אבל פסוד
 אינו פיר, מאן שמעת ליה
 האי סברא רבנן וקמי
 ושאר כל האילנות
 הפנים משיגירעו, ומה לא נחלק
 רבנן על ר' יוסי אלא על
 ההפנים בלבד. ופרקינן
 לעולם לא אילן משיגירעו
 אסור לקצוץ, ודבי אלא
 בפנימיה שחוטו בניסן
 קצין. ולדבי הכל אין בינו
 פיר. וירשמי שבשיתו ע"ז
 סוף פ"ג תאיר רב חננא
 חובינן שלשולן הוא חונן,
 גפנים משיגירעו, אמר רבי
 דליות של אבל. אמר לו
 חמישיס יום. רבי אמר
 כולחו מארבעי יום. לוקט
 תנאה ואינו יודע מאימתי
 תצטה, אמר רבי יונה מנה
 מאה יום למפיר. אם חל
 הוה יודע מתי תצטה, אמר
 לו רזי עמו בטבריא,
 פירוש בנות שוח וערשת
 לשנה אחת, אמר לו והלא
 עפמיס בציפורי וערשת הן
 אובלין עפמיס. תנן רבנן
 דליות של אבל. אמר לו

א] תוב ד"ה מפני וכו' כמנהג תוספותא צ"ל בתורה דמנחה צ"ל מנחה דמנחה ד' קטז: מוקד רש"י טריילי"ש. נמן מובא על לינוואת. גלי"ש. עפמיס גריליס טפיליס בעלה האלון.

א] תוב ד"ה מפני וכו' כמנהג תוספותא צ"ל בתורה דמנחה צ"ל מנחה דמנחה ד' קטז: מוקד רש"י טריילי"ש. נמן מובא על לינוואת. גלי"ש. עפמיס גריליס טפיליס בעלה האלון.

א] תוב ד"ה מפני וכו' כמנהג תוספותא צ"ל בתורה דמנחה צ"ל מנחה דמנחה ד' קטז: מוקד רש"י טריילי"ש. נמן מובא על לינוואת. גלי"ש. עפמיס גריליס טפיליס בעלה האלון.

א] תוב ד"ה מפני וכו' כמנהג תוספותא צ"ל בתורה דמנחה צ"ל מנחה דמנחה ד' קטז: מוקד רש"י טריילי"ש. נמן מובא על לינוואת. גלי"ש. עפמיס גריליס טפיליס בעלה האלון.